

GEOGRAFICZNO-POLITYCZNY ATLAS POLSKI

POLSKA W ŚWIECIE WSPÓŁCZESNYM: PERSPEKTYWA 2022

TEMAT:
Nazewnictwo ulic w mojej okolicy

Czas realizacji:
90 minut

Scenariusz lekcji w liceum ogólnokształcącym i technikum
przeznaczony dla nauczycieli geografii, historii i wiedzy o społeczeństwie

Zakres rozszerzony (III i IV etap edukacyjny)

Opracowanie: dr Krzysztof Górny
Projekt graficzny: mgr Anna Andruszkiewicz

Opublikowano na podstawie pozytywnej opinii rzeczoznawcy prof. dr. hab. Jerzego Makowskiego

Kierownik projektu: prof. dr hab. Marcin Wojciech Solarz

1918 • 2018

Patronat Narodowy Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej Andrzeja Dudy
w Stulecie Odzyskania Niepodległości

Sfinansowano ze środków Ministra Kultury, Dziedzictwa Narodowego i Sportu
w ramach Programu Wieloletniego NIEPODLEGŁA na lata 2017–2022

Warszawa 2020

niepodległa

Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego.

WYDZIAŁ GEOGRAFII
I STUDIÓW REGIONALNYCH
UNIWERSYTET WARSZAWSKI

ZAKŁAD GEOGRAFII
POLITYCZNEJ I HISTORYCZNEJ
WYDZIAŁ GEOGRAFII I STUDIÓW REGIONALNYCH
UNIWERSYTET WARSZAWSKI

SCENARIUSZ LEKCJI

Czas realizacji:
90 minut

Cele lekcji

Uczeń:

- ✔ rozumie znaczenie i funkcje nazw obecnych w jego najbliższym sąsiedztwie (urbanonimów),
- ✔ wyjaśnia treść i symbolikę nazw ulic w jego otoczeniu, dzieli nazwy na pamiątkowe, realnie motywowane i inne,
- ✔ wskazuje nazwy ulic o znaczeniu politycznym,
- ✔ wyjaśnia znaczenie terminu „urbanonim” i wymienia typy obiektów określanych tym pojęciem,
- ✔ rozumie funkcje polityczne przestrzeni publicznej,
- ✔ zdaje sobie sprawę z interakcji pomiędzy polityką i przestrzenią publiczną,
- ✔ dostrzega znaczenie przestrzeni publicznej w budowaniu i zwalczaniu tożsamości narodowej, ideologii oraz poglądów politycznych,
- ✔ rozumie pojęcia przemocy symbolicznej oraz dekomunizacji,
- ✔ wskazuje przyczyny i następstwa procesu dekomunizacji przestrzeni publicznej polskich miast,
- ✔ rozumie potrzebę dekomunizacji przestrzeni publicznej,
- ✔ wskazuje przykłady dekomunizacji nazw ulic w polskich miastach,
- ✔ prowadzi obserwacje terenowe,
- ✔ poznaje metody badawcze stosowane w badaniach terenowych przez geografa i rozumie znaczenie pracy w terenie dla geografii.

Metody pracy

- ✔ praca z planem/mapą,
- ✔ praca z raptularzem inwentaryzacyjnym,
- ✔ praca z atlasem,
- ✔ praca w grupach,
- ✔ praca z wykorzystaniem internetu,
- ✔ dyskusja na forum całej klasy.

Forma pracy

- ✔ praca w terenie w 2-osobowych grupach, zbiorowo w formie dyskusji.

Pomoce dydaktyczne

- ✔ M. W. Solarz (red.), 2018, „Geograficzno-polityczny atlas Polski. Polska w świecie współczesnym”, Warszawa;
- ✔ raptularz inwentaryzacyjny;
- ✔ strona FB atlasu:
<https://www.facebook.com/ATLAS2022UW>;
- ✔ strona WWW atlasu:
www.atlas2022.uw.edu.pl;
- ✔ strona GUS z bazą nazw ulic w polskich miastach:
http://eteryt.stat.gov.pl/eTeryt/rejestr_teryt/udostepnianie_danych/baza_teryt_uzytkownicy_indywidualni/wyszukiwanie/wyszukiwanie.aspx?contrast=default.

Przygotowanie do lekcji

- ✔ Lekcja będzie miała charakter terenowy i potrwa 90 min. Nauczyciel zapowiada uczniom zamiar przeprowadzenia lekcji poza murami szkoły, prosząc o odpowiednie przygotowanie się (zależne od pory roku i warunków atmosferycznych). Ponieważ lekcja będzie miała formę spaceru po okolicy, konieczne jest posiadanie właściwego obuwia przez uczniów. Każdy uczeń powinien zabrać ze sobą sztywną podkładkę do notowania oraz długopis lub ołówek. Nauczyciel przed lekcją opracowuje trasę wycieczki i informuje uczniów o miejscu zbiórki, a także drukuje załączony do scenariusza lekcji raptularz terenowy (po jednym na parę) oraz plany (ew. mapy) obejmujące trasę planowanej wycieczki. Nauczyciel może również wydrukować wybrane mapy z „Geograficzno-politycznego atlasu Polski” prezentujące współczesnych patronów przestrzeni publicznych polskich miast. Mapy można pobrać ze strony internetowej Projektu.

Przebieg lekcji

- ✔ Etap I: Wprowadzenie
 1. W miejscu zbiórki nauczyciel przedstawia plan przebiegu lekcji terenowej (opisany poniżej). Następnie dokonuje krótkiego wprowadzenia

merytorycznego, w którym porusza kwestie związane z rolą i funkcjami nazewnictwa przestrzeni publicznych polskich miast oraz relacje polityka – przestrzeń publiczna na przykładzie wybranych urbanonimów. Jeżeli na trasie wycieczki znajdowały się w przeszłości lub nadal znajdują się ulice, których nazwy nawiązują do treści związanych z systemem komunistycznym, nauczyciel omawia kwestię dekomunizacji przestrzeni publicznych ze szczególnym uwzględnieniem nazw ulic w Polsce po 1989 r., wskazując wpływ tzw. „ustawy dekomunizacyjnej” z 2016 r.

2. Nauczyciel omawia mapy zawarte w „Geograficzno-politycznym atlasie Polski” prezentujące wybrane nazwy przestrzeni publicznych w niepodległej Polsce (strony 182–184), porównując je z mapami prezentującymi wybrane nazwy w przestrzeni publicznej z okresu PRL [strony 178–181 (może posłużyć się Atlasem lub przygotowanymi wcześniej wydrukami wybranych map)]. Nauczyciel zadaje uczniom pytanie o to, czy uwzględnione w Atlasie nazwy zaobserwowali w okolicy miejsca swojego zamieszkania.

3. Nauczyciel dzieli uczniów na 2-osobowe zespoły, a następnie każdej parze rozdaje raptularze terenowe oraz plany (mapy) z trasą wycieczki. Każda grupa nanosi na plan miejsce początku planowanej marszruty.

☑ Etap II: Realizacja tematu

4. Grupa rozpoczyna wycieczkę i podąża trasą wyznaczoną przez nauczyciela.

5. W trakcie wycieczki uczniowie nanoszą jej trasę na mapę, sporządzając przy tym odpowiednią legendę zawierającą miejsce początkowe, pokonaną drogę, miejsce końcowe, ulice w podziale na kategorie wyszczególnione w raptularzu terenowym, przy użyciu metody sygnatury punktowej i liniowej).

6. Grupa zatrzymuje się przy tabliczkach z nazwami ulic. Uczniowie wypełniają raptularze. Nauczyciel pyta uczniów, czy wiedzą, co upamiętnia lub oznacza dana nazwa ulicy (jaką postać, wydarzenie itp.). Uczniowie korzystając z

internetu w telefonach szukają informacji na ten temat. Nauczyciel pyta również o to, czy nazwy napotkanych ulic pojawiły się na mapach zawartych w „Geograficzno-politycznym atlasie Polski”.

7. Następnie uczniowie dyskutują z nauczycielem nad ewentualnym politycznym i/lub historycznym znaczeniem nazwy danej ulicy.

☑ Etap III: Podsumowanie

8. Po przejściu całej trasy wycieczki nauczyciel krótko podsumowuje przebieg lekcji oraz zadaje pracę domową. Polega ona na ponowieniu ćwiczenia i zinventaryzowaniu 20 ulic. Uczeń może wykonać to zadanie przy użyciu portali internetowych takich jak OpenStreetMap czy Google Maps. Następnie uczniowie mają porównać zbiory nazw ulic znajdujących się w otoczeniu szkoły i miejsca swego zamieszkania. W zeszycie przedmiotowym przygotowują notatkę opisującą znaczenie nazw ulic w okolicy szkoły i w miejscu swego zamieszkania. Wskazują różnice i podobieństwa w analizowanych zbiorach nazw ulic oraz w ich znaczeniu politycznym i historycznym.

Materiał dla nauczyciela

Literatura uzupełniająca (dla nauczyciela i uczniów) dotycząca poruszanego na lekcji zagadnienia:

- ☑ Handke, K., 1981, *Nazwy ulic jako szczególny rodzaj nazw terenowych*.
- ☑ Handke, K., 1992, *Polskie nazewnictwo miejskie*. Sławistyczny Ośrodek Wydawniczy.
- ☑ Handke, K., 2004, *Nazewnictwo miejskie – świadek epoki i cenny zabytek*. Ochrona zabytków, (3–4), 115–126.
- ☑ Kaltenberg-Kwiatkowska, E., 2011, *O oznaczeniu i naznaczeniu przestrzeni miasta*. Przegląd Socjologiczny, 60 (2–3), 135–165.

RAPTULARZ INWENTARYZACJI NAZW ULIC W PRZESTRZENI MIASTA

Data wykonania raptularza, Klasa

Autorzy raptularza i

Nr	Nazwa ulicy	Kategoria nazwy					Znaczenie nazwy (informacja o patronie, kontekst historyczny, motywacja przestrzenna, inne)
		upamiętniająca			realnie motywowana	inna	
		osobę	organizację	wydarzenie			
1.							
2.							
3.							
4.							
5.							
6.							
7.							
8.							
9.							
10.							
11.							
12.							
13.							
14.							
15.							
16.							
17.							
18.							
19.							
20.							